

RECENZII ȘI NOTE DE LECTURĂ

Nicolas MATHIEU: *Histoire d'un nom – Les Aufidii dans la vie politique, économique et sociale du monde romain (Istoria unui nume – Aufidii în viața politică, economică și socială a lumii romane)*, Presses Universitaires de Rennes, Rennes, 1999, 259 p., 10 figuri alb-negru, 20 planșe, 12 diagrame.

Cartea pe care ne propunem să o prezentăm în rândurile de față constituie una din contribuțiile de seamă la un capitol oarecum mai puțin explorat al epigrafiei clasice, anume acela al istoriei unor familii celebre ce au asigurat, pentru o bună perioadă de vreme, gloria romană. Autorul, conf. univ. dr. Nicolas Mathieu de la Universitatea Rennes 2 (Franța), duce la bun sfârșit o cercetare începută în 1986 și finalizată strălucit, într-o primă etapă în 1992, cu prilejul susținerii, la Sorbona, a unei teze de doctorat pe această temă, sub conducerea lui Marcel LeGlay, ce s-a bucurat de o largă apreciere din partea unui juriu ce includea nume celebre ale istoriei clasice, cum ar fi André Chastagnol, Jean Pierre Martin sau Jean Andreau.

Structurată în trei capitole extrem de dense și însoțită de o serie importantă de tabele și diagrame, precum și de un index amănunțit, istoria unei străvechi familii romane capătă viață, iar scrierea ei devine un fel de roman pasionant, care se fundamentează însă exclusiv pe surse literare, epigrafice sau iconografice, îndelung verificate și confruntate.

Apărut probabil pe la sfârșitul secolului al II-lea î. Chr., într-o regiune din Apeninii centrali, și apoi cunoscut prima oară la Roma începând cu anul 179 î. Chr., datorită unei scurte mențiuni dintr-un text al lui Pliniu cel Bătrân, antroponimul *Aufidius*, se răspândește progresiv, în vremea Republicii și a Imperiului, în aproape întreg bazinul mediteranean, pretutindeni unde s-a afirmat puterea legiunilor romane. Cercetarea exhaustivă a unui repertoriu ce numără nu mai puțin de 700 de nume, pe durata a cinci secole, are în vedere modul în care *gens Aufidia*, cu numeroasele sale ramuri, s-a impus prin diverși membri, de la oameni lipsiți de însemnătate, cum ar fi bunăoară un crescător de păuni sau un degustător de vinuri și meniuri alese, la cavaleri, senatori sau notabili provinciali deosebit de apreciați pentru destoinicia lor.

Cartea lui Nicolas Mathieu, dincolo de impresionantul aparat critic și bibliografic, constituie un model de abordare științifică a unui domeniu ce, în aparență cel puțin, se anunța deosebit de arid, și pe care reușește să-l impună cititorilor cu o extraordinară ușurință.

RADU CIOBANU

Cornel Tatai Baltă - *Din arta și cultura Blajului*, Editura Altip, Alba Iulia, 2000, 161 p.

O nouă carte este o bucurie a spiritului, o provocare și nu numai. Neobositul cercetător blăjean Cornel Tatai-Baltă, cadru didactic la Universitatea "1 Decembrie 1918" din Alba Iulia, ne încântă cu un nou volum al său. Cuprinzând o serie de studii mai vechi sau mai noi, edite sau inedite, acesta se adaugă la cărțile sale anterioare¹, fiind menit – după opinia autorului – să pună "în valoare aportul Blajului la propășirea artelor plastice românești" și să evidențieze, în acest timp "anumite aspecte semnificative din trecutul și prezentul cultural" al Micii Rome, centru cultural românesc de excepție din secolul XVIII și până azi.

Volumul a apărut cu prilejul împlinirii a 152 de ani de la Marea Adunare Populară de pe Câmpia Libertății din 3/15 mai 1848. El cuprinde 10 studii care se completează și a căror succesiune dau greutate și substanță cărții, făcând din aceasta o lucrare care – suntem siguri – va rămâne de referință. Pentru cei care se vor apropia în cercetările lor de spiritul Blajului în general sau de artele plastice din Transilvania în special.

În primul studiu facem cunoștință cu gravorii din Blaj, cu privire specială asupra activității lui Ioanițiu Endredi care, în realizarea xilogravurilor sale reprezentându-l pe Sfântul Ioan Damaschin, a făcut apel - între altele - și la modelul moscovit.

Incitante considerații privind icoana Maicii Domnului – realizată de Grigore Ranite din Sebeș în 1736 – care a lăcrimat la moartea – din 1764 – a vlădicii Petru Pavel Aron, ne ajută să urmărim odiseea acestei opere aflată azi la Viena. Excursul întreprins de autor, xilogravura meșterului Sandu, precum și ancheta autorităților maghiare, realizată în 1766, aduc noi contribuții legate de evenimentul amintit.

Interesante pagini sunt acordate studiilor privind pictura murală a casei lui Iacob Mureșianu din Blaj, realizată de artistul academist Anton Zeiler (1874-1956). Restaurată în august-septembrie 1998 de artistul plastic Horea Cucerzan, aceasta reprezintă 4 din cele 9 muze – Euterpe, Calliope, Terpsichore și Thalia – care au ocrotit și stimulat în timp viața culturală, spiritul Micii Rome.

Virgil Fulicea, pictor și sculptor cunoscut și-a desfășurat activitatea și la Blaj, între 1933-1948, ilustrând aici și colaborând la revista de cultură *Blajul* (1934-1936), fiind director al Muzeului și pictând sau sculptând opere de valoare, unele din păcate pierdute. Studiul consacrat acestuia evidențiază plenar prin laborioasa sa activitate didactică, artistică și culturală de aici, contribuția adusă la propășirea artelor plastice românești și nu numai.

Interesante pagini – tot atâtea studii – sunt consacrate activității blăjene de invidiat a pictorului Iuliu Moga (1906-1976), cu referire specială la cele două opere ale sale uleiuri pe pânză din Muzeul blăjean, reprezentând Marea Adunare Națională de pe Câmpul Libertății.

Pictorilor blăjeni contemporani Daniel Voina și Vasile Șt. Crișan le sunt consacrate interesante pagini, prilejuite de unele expoziții personale ale acestora.

¹ *Secvențe din arta plastică blăjeană* (sec. XVIII-XX), Blaj, 1993, *Gravuri în lemn de la Blaj* (1750-1830), 1995 (teză de doctorat) și *Pagini de artă românească*, Blaj 1998

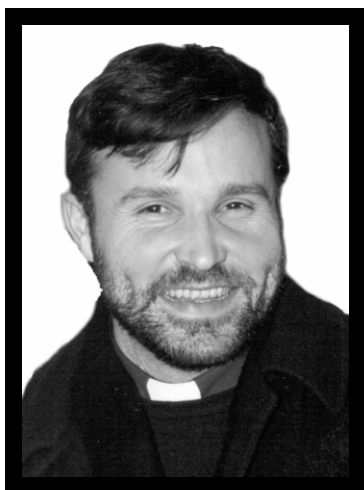
Interesante considerații privind pictura în frescă a artistului Cristian Vancea din biserica greco-catolică din Cenade încheie seria studiilor de artă din volumul amintit.

Activitatea prolifică și ca director a lui Timotei Cipariu la gimnaziul din Blaj, între anii 1854-1874, precum și un scurt dar documentat istoric al Muzeului de istorie din urbea transilvană, “cea mai veche instituție de profil a românilor din Transilvania”, înființată în 1851, cu trecutul și prezentul său, sunt pagini ce dau greutate cărții amintite.

Prezentarea expoziției permanente a muzeului blăjean – inaugurată în mai 1999 – este în același timp și o invitație adresată de fostul – până mai ieri – director al instituției, mult prea modestul Cornel Tatai Baltă, la vizitarea acestui important lăcaș de cultură.

Realizată riguros, cu acribie științifică, având un bogat aparat critic, lucrarea bogat și sugestiv ilustrată, având și rezumat în limba franceză, se impune ca o contribuție în domeniu, și suntem siguri, va suporta opiniile criticii de specialitate și trecerea anilor, rămânând mereu de actualitate. Pentru toate acestea autorul nu merită decât omagiile noastre.

DORIN OVIDIU DAN

† Lucian Periş
(1967 - 2000)

In memoriam Luciani Periş

„Peste Egipt s-a ridicat un nou împărat
care nu-l cunoscuse pe Iosif.”

(Exodul, 1: 8)

Născut în 31 decembrie 1967 la Sibiu, Lucian-Dumitru Periş a urmat şcoala primară în comuna Cenade (judeţul Alba), sub îndrumarea părinţilor săi, Onoriu şi Maria, ambii învăţători. Liceul de filologie-istorie “Octavian Goga” din Sibiu l-a absolvit în 1986 şi, în acelaşi an, a fost admis la facultatea de istorie-filosofie din cadrul Universităţii “Babeş-Bolyai” din Cluj-Napoca, pe care a absolvit-o cu diplomă de merit în 1992. În paralel, din anul al III-lea, cu sprijinul Bisericii Greco-Catolice al cărei preot a fost începând din 2 octombrie 1995, a urmat şi cursurile Universităţii Pontificale “Urbaniana” din Roma, facultăţile de filosofie (1990-1992) şi teologie (1992-1995), obţinând două bacalaureate *Magna cum laude*. Din 1995 până în 1997 a studiat la Universitatea Pontificală “Gregoriana”, licenţa la facultatea de istorie ecleziastică – unica din lume de acest fel – fiind notată cu calificativul *Summa cum laude*. Tot acolo şi-a susţinut examenul de doctorat, la 25 ianuarie 1999, actul de confirmare a titlului de doctor consemnând că “ha ottenuto dai Professori il voto *Summa cum laude*”. În acelaşi an, ca o încununare a rezultatelor deosebite enumerate, a fost cooptat în corpul profesoral al Universităţii “Gregoriana”, unde a susţinut timp de un semestru cursul intitulat *Biserica bizantină şi Occidentul de la Conciliul florentin până în epoca modernă*. A funcţionat şi ca profesor la Institutul Teologic Greco-Catolic din Blaj şi a primit un curs special de istorie ecleziastică la Universitatea “1 Decembrie 1918” din Alba Iulia. S-a stins din viaţă la 26 februarie 2000, în urma unui tragic accident rutier petrecut în apropierea satului Petelea de lângă Târgu-Mureş.

A vorbi despre viața și opera cuiva care a părăsit această lume atât de timpuriu, la abia două luni după ce împlinise 32 de ani și într-un context în care știința istorică românească a fost văduvită de câteva dintre numele ei cele mai valoroase, poate părea impropriu și frustrant în același timp. Căci, dacă prin ceea ce a scris și prin cât a scris Lucian Periș se afla abia la început de drum, cei care l-au citit și, mai ales, cei care l-au cunoscut îndeaproape, cunoscându-i astfel și intențiile pe care nu a mai apucat să le materializeze, știu foarte bine că, dacă timpul ar fi fost puțin mai darnic și mai îngăduitor, Biserica Greco-Catolică pe care a slujit-o cu la fel de multă dăruire ar fi dat istoriografiei românești o personalitate pe care putem, fără exagerare, să o asemuim doar cu cea a lui Augustin Bunea. Această afirmație nu ține câtuși de puțin de futurologie. Seriozitatea și asiduitatea cercetării, puterea extraordinară de acumulare și dorința, dureroasă uneori, de a recupera terenul pierdut în ultima jumătate de veac de istoria ecleziastică românească – înfeudată unei mentalități anistorice și ateiste -, calități probate de tot ceea ce a scris și de poziția ierarhică pe care a ocupat-o în învățământul confesional, dovedesc că Lucian Periș era deja o certitudine pe plan profesional, chiar dacă în ochii tuturor strălucea doar ca o speranță a reînvierii unor tradiții spirituale și culturale atât de frumoase și atât de brutal distruse în anii '50. Blajul – mica Romă, cum, parafrazând, îi plăcea să-l alinte – nu și-a dezmințit însă nici de această dată destinul tragic, din păcate de prea multe ori probat în decursul zbuciumatei sale istorii, acela de a-și pierde fiii tocmai atunci când, la rândul lor, ei deveneau capabili să-i răsplătească încrederea și ajutorul cu care îi însoțise în timpul îndelungaților ani de studii. Și acum însă, la fel ca în toate celelalte cazuri, un accident stupid a năruit nu numai o strălucită carieră de profesor și cercetător, nici numai pe aceea de îndrumător al unei Biserici nevoite, într-un moment de răscruce, să-și reclădească identitatea, ci a frânt, în modul cel mai dureros, posibilitatea tuturor celor care l-au cunoscut de a se raporta la propria viață cu sentimentul că au fost norocoși că au trăit în același timp cu el, că lumea e bună doar pentru că există și astfel de oameni. Desigur, Biserica l-a plâns, prin ochii înlăcrimați ai ierarhilor ei prezenți la ceremonia funerară, prin cei ai studenților care n-au încetat să-i aprindă lumânări și să-i împospăteze florile pe mormânt; breasla istoricilor l-a plâns și ea, fizic dar și în modul care îi este propriu, prin încercarea de a-i aduna și publica studiile rămase în manuscris și prin traducerea și editarea în românește a tezei de doctorat; dar pierderea pe care nimic nu o va putea compensa și căreia numai moartea îi va putea pune capăt este a acelora pentru care Lucian Periș a fost în primul rând fiu, frate, rudă și prieten. Plecat de atâția ani dintre noi, ne-am obișnuit să-l știm departe, ne-am obișnuit să-i simțim lipsa, dar, în același timp, ne-am obișnuit să-l așteptăm știind că negreșit va veni. Acum, doar ziua plecării noastre mai poate face posibilă revederea. Dar, până atunci, perpetuarea amintirii sale nu depinde de Biserică și nici de știința istorică, ci numai de noi. Căci Biserica va avea alți ierarhi de nădejde, iar rostul științei istorice se bazează pe continuarea cercetării, pe descoperirea a noi și noi posibilități de interpretare, nu pe stagnarea la anumite concluzii, oricât de savante și de erudite vor fi fost ele atunci când au fost emise. Personalitatea lui Lucian Periș a fost însă unică. Dragostea pe care a încercat să le-o insuflă tuturor celor pe care i-a cunoscut, indiferent de confesiunea pe care o împărtășeau, indiferent de moneda cu care i s-a răsplătit și care nu a fost întotdeauna pe măsura sincerității și bunăvoinței pe care a investit-o în cei cu care viața l-a adus în contact, optimismul și extraordinara putere de a trăi fiecare clipă și

de a-i face să trăiască la fel și pe cei din jur, bunătatea exemplară cu care ne-a ajutat pe toți și pe fiecare în parte, credința căreia i s-a dăruit întru totul și harul cu care Dumnezeu l-a înzestrat cu mult înainte de a-l primi între slujitorii săi, gesturile sale, atâtea de câte ne mai putem aduce aminte, acestea toate trebuie, fiecare după specificul său, perpetuate și lăsate moștenire celor care nu l-au cunoscut pentru că aceasta este adevărata moștenire pe care Lucian Periș a lăsat-o: dragostea, bunăvoința și înțelegerea, cu ajutorul cărora toate obstacolele pot fi trecute. A împărtășit această convingere nu numai prin predică sau în discuțiile particulare, ci și prin opera istorică pe care a semnat-o, modestă cantitativ dar uriașă prin semnificație. Căci, dacă este dificil să scrii istoria unui anume eveniment, a unui curent ideologic sau biografia unei personalități ori a unei instituții, este cu atât mai dificil să scrii istoria Bisericii creștine, care cuprinde în sine și evenimente și personalități și ideologii, dar care prezintă o extraordinară neconcordanță între fundamentul său ideologic – dragostea de aproapele – și modul în care a fost aceasta trăită, atât de Biserica-instituție cât și de Biserica înțeleasă ca totalitate a credincioșilor. Dificultățile de comunicare pe care creștinismul le-a întâmpinat încă de la apariția sa și imposibilitatea unui dialog ecumenic de atâtea ori constatată, în faptul istoric propriu-zis dar și în reflectarea sa istoriografică, dau măsura dificultății armonizării între apartenența confesională a istoricului – mai ales când acesta este și cleric -, și redarea cât mai exactă a rezultatelor cercetării științifice. Opera istorică a lui Lucian Periș și experiența sa de viață reprezintă una dintre rarele reușite de acest gen. Insuficientă totuși pentru a câștiga, singură, bătălia cu timpul. Numele său, citit pe cotorul sau în cuprinsul unor volume ori în pisania bisericii unite din Cenade, la a cărei rectificare a contribuit în mod decisiv, va deveni în timp lipsit de rezonanță dacă memoria sa nu va fi perpetuată și prin transmiterea mai departe a dragostei cu care el ne-a învrednicit de-a lungul scurtei sale vieți. Iată de ce au mai fost considerate necesare aceste rânduri la un an după tragicul eveniment; iată de ce, deși ai plecat definitiv dintre noi, nu-ți voi spune niciodată adio.

ANA DUMITRAN